Установа адукацыі
«Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь»

Кафедра тэорыі і гісторыі дзяржавы і права

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Начальнік кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права
палкоўнік міліцыі
М.А.Пашкееў
29.08.2025

Рэгістрацыйны № /

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ

па вывучэнню вучэбнай дысцыпліны
«ГІСТОРЫЯ ДЗЯРЖАВЫ І ПРАВА БЕЛАРУСІ»

для спецыяльнасці:
6-05-0421-01 Правазнаўства
прафілізацыі Дзяржаўна-прававая дзейнасць

завочнай формы атрымання адукацыі

Мінск 2025

АЎТАР:
Лапановіч С.Ф., дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права ўстановы адукацыі «Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь», кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

РЭЦЭНЗЕНТ:
Данілаў В.А., дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права ўстановы адукацыі «Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь», кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:
кафедрай тэорыі і гісторыі дзяржавы і права (пратакол № 1 ад 29.08.2025 г.)

АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Гісторыя дзяржавы і права Беларусі – гісторыка-прававая навука, якая вывучае працэс змены тыпаў і форм дзяржавы і права, развіцця і змены прававых сістэм на тэрыторыі нашай Айчыны. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі ўтвараюць найбольш агульныя заканамернасці ўзнікнення, існавання і развіцця дзяржаўна-прававых з'яў і інстытутаў.

Роль і месца дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста

Вучэбная дысцыпліна «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» ўваходзіць у лік фундаментальных гісторыка-юрыдычных дысцыплін агульнаметадалагічнага характару, паколькі ў яе рамках распрацоўваецца праблематыка прадмета і метада юрыдычнай навукі ў цэлым, яе паняційнага апарата, што істотна для фарміравання агульнай прававой культуры юрыста. Важнае значэнне мае гісторыя дзяржавы і права Беларусі і ў працэсе фарміравання грамадзянскай пазіцыі навучэнцаў, а таксама патрыятычнага выхавання супрацоўнікаў органаў унутраных спраў.

Вучэбная дысцыпліна «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» у рамках тэарэтыка-прававога модуля змяшчаецца ў дзяржаўным кампаненце вучэбных планаў установы адукацыі «Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь» па спецыяльнасці 6-05-0421-01 «Правазнаўства».

Ад добрага засваення дысцыпліны залежыць ці будзе будучы юрыст бачыць пераемнасць у развіцці права і дзяржаўных інстытутаў той дзяржавы, грамадзянінам якой з'яўляецца, і ці будзе ён разумець сутнасць публічнага, прыватнага і працэсуальнага права, якое дзейнічае ў Рэспубліцы Беларусь зараз.

Сувязь з іншымі дысцыплінамі вучэбнага плана

Для авалодання зместам вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі», якая выкладаецца ва ўстанове адукацыі «Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь», слухачы і студэнты павінны мець грунтоўную тэарэтычную падрыхтоўку па такіх дысцыплінах, як «Гісторыя беларускай дзяржаўнасці», «Агульная тэорыя права», «Гісторыя дзяржавы і права замежных краін».

Веданне айчыннай гісторыі дзяржавы і права неабходна для паспяховага вывучэння галіновых юрыдычных вучэбных дысцыплін, якое будуецца на грунце разумення праблем эвалюцыйных і рэвалюцыйных зменаў у праве і дзяржаўным будаўніцтве, валодання юрыдычнай тэрміналогіяй.

Мэты і задачы вучэбнай дысцыпліны

Мэтай вучэбнай дысцыпліны з'яўляецца выпрацоўка разумення сутнасці гістарычных працэсаў, навыкаў усведамлення галоўных грамадскіх падзей, якія на іх уплывалі, выяўленне важнейшых тэндэнцый і

заканамернасцяў гістарычнага развіцця, асэнсаванне адметнасці эвалюцыі нацыянальнай дзяржаўнасці і бачанне перспектыў яе будучыні. На падставе сістэмнага вывучэння помнікаў права слухачы і студэнты змогуць набыць навыкі аналізу гістарычнага нарматыўнага прававога матэрыялу, што дапаможа ім пры засваенні курсаў галіновых юрыдычных вучэбных дысцыплін вылучаць станоўчыя рысы і добрую вартасць сучаснага заканадаўства, а таксама выяўляць яго недахопы. Такім чынам, усведамленне гісторыі айчыннай прававой сферы мае і практычныя мэты - развіццё ў перспектыве яшчэ больш дасканалага нацыянальнага заканадаўства, найбольш адэкватнага сучаснай прававой свядомасці грамадства.

Задачамі вучэбнай дысцыпліны з'яўляецца забеспячэнне сістэмнага засваення курса і сфармуляванне дакладных уяўленняў аб храналагічнай паслядоўнасці і этапах развіцця беларускай дзяржаўнасці, сутнасці важнейшых гістарычных падзей; асаблівасцях у развіцці права і функцыянаванні дзяржаўных органаў улады, судовых устаноў і заканадаўства на важнейшых этапах гістарычнага развіцця; развіццё юрыдычнага мыслення навучэнцаў, у тым ліку - прывіццё навыкаў умелай арыентацыі ў прычынах, гістарычных умовах і асаблівасцях эвалюцыі беларускай дзяржаўнасці. Абавязковым для будучых правазнаўцаў з'яўляецца вывучэнне прававой спадчыны беларускага народа і засваенне катэгарыяльных паняццяў і канцэпцый, распрацаваных гісторыка-прававой навукай, што служыць метадалагічнай базай для паспяховага засваення галіновых і спецыяльных юрыдычных дысцыплін.

Патрабаванні да ўзроўню засваення зместу вучэбнай дысцыпліны

Слухачы і студэнты павінны быць кампетэнтнымі ў наступных відах дзейнасці:

- аналізаваць працэс паслядоўнай змены гістарычных форм дзяржаўных утварэнняў і прававых сістэм на тэрыторыі Беларусі, афармлення і ўмацавання суверэнітэту Рэспублікі Беларусь;
- на падставе дасягненняў беларускага народа ў развіцці духоўнай і матэрыяльнай культуры ведаць ідэалагічныя, маральныя каштоўнасці грамадства і дзяржавы і ўмець прытрымлівацца ім;
- разумець месца і ролю беларускіх зямель у геапалітычных працэсах у розныя гістарычныя перыяды, характарызаваць ўклад беларускага народа ў перамогу ў Вялікай Айчыннай вайне;
- аналізаваць месца і ролю суверэннай Рэспублікі Беларусь ва ўмовах еўрапейскай інтэграцыі і сусветнай глабалізацыі;
- выкарыстоўваць гісторыка-культурную спадчыну Беларусі ў сваёй дзейнасці;
- валодаць гуманістычным светапоглядам, якасцямі грамадзянскасці і патрыятызму.

Вывучэнне гісторыі дзяржавы і права Беларусі прадугледжвае пэўную логіку арганізацыі працэсу пазнання: успрыняцце вучэбнага матэрыялу і

ўсведамленне адукацыйных задач; асэнсаванне вывучаемага матэрыялу з разуменнем яго ўнутраных сувязей і адносін; засваенне вучэбнага матэрыялу; прымяненне атрыманых ведаў, уменняў і навыкаў у практычнай дзейнасці, што павінна ўлічвацца пры планаванні лекцый, семінарскіх заняткаў і арганізацыі самастойнай працы навучэнцаў.

Агульная колькасць гадзін і колькасць аўдыторных гадзін, якая адводзіцца на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з навучальным планам УВА па спецыяльнасці

Тэрмін атрымання вышэйшай адукацыі – 5 гадоў: агульная колькасць гадзін – 198, колькасць аўдыторных гадзін – 20, з якіх 12 гадзін – лекцыі, 8 гадзін – семінарскія заняткі.

Тэрмін атрымання вышэйшай адукацыі – 3 гады: агульная колькасць гадзін – 198, колькасць аўдыторных гадзін – 20, з якіх 12 гадзін – лекцыі, 8 гадзін – семінарскія заняткі.

Размеркаванне вучэбнага часу па відах заняткаў

Тэрмін атрымання вышэйшай адукацыі 5 гадоў – размеркаванне агульнага і аўдыторнага часу па сяместрах і відах заняткаў складае:

2 семестр агульная колькасць гадзін – 100, колькасць аўдыторных гадзін – 14; з якіх 12 гадзін – лекцыі; 2 гадзіны – семінарскія заняткі;

Форма бягучай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне – апытанне (у вуснай ці пісьмовай форме), або тэсціраванне па тэме тэме 7 (на выбар выкладчыка).

3 семестр агульная колькасць гадзін – 98, колькасць аўдыторных гадзін – 6, з якіх 6 гадзін – семінарскія заняткі.

Форма бягучай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне – апытанне (у вуснай ці пісьмовай форме), або тэсціраванне па тэме тэме 9 (на выбар выкладчыка).

Форма прамежкавай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне – экзамен у 3 семестры, колькасць заліковых адзінак – 6.

Тэрмін атрымання вышэйшай адукацыі 3 гады – размеркаванне агульнага і аўдыторнага часу па сяместрах і відах заняткаў складае:

1 семестр: агульная колькасць гадзін – 198, колькасць аўдыторных гадзін – 20, з якіх 12 гадзін – лекцыі, 8 гадзін – семінарскія заняткі.

Форма бягучай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне – апытанне (у вуснай ці пісьмовай форме), або тэсціраванне па тэме тэме 9 (на выбар выкладчыка).

Форма прамежкавай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне – экзамен у 1 семестры, колькасць заліковых адзінак – 6..

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» прадстаўлена на аснове традыцыйнага падыхода з разбіццём зместу на 11 тэм. Змест кожнай тэмы адлюстроўвае сучасны ўзровень і тэндэнцыі развіцця навуковых гісторыка-прававых ведаў.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА ПАДРЫХТОЎЦЫ ДА ЛЕКЦЫЙ

Рэкамендацыі па папярэдняй падрыхтоўцы да лекцыі

На лекцыях слухачы і студэнты знаёмяцца з асноўнымі навукова-тэарэтычнымі і канкрэтна-гістарычнымі палажэннямі дысцыпліны (якія абгрунтоўваюцца лектарам адпаведнымі фактамі і прыкладамі); праблемнымі пытаннямі тэм, а таксама атрымліваюць рэкамендацыі лектара па самастойнай працы над вучэбным матэрыялам.

Для таго, каб успрымаць тэкст лекцыі, рэкамендуецца папярэдне азнаёміцца з тэкстам асноўных вучэбных дапаможнікаў па пэўнай тэме. Пры вывучэнні пэўных тэм дысцыпліны слухачам і студэнтам таксама рэкамендуецца папярэдне азнаёміцца і асэнсаваць наступныя асноўныя паняцці і тэрміны:

Тэма 1. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці. Гістарыяграфія, перыядызацыя

Метад, перыядызацыя, гістарыяграфія, гістарычная крыніца.

Тэма 2. Дзяржаўнасць і права ўсходніх славян ранняга сярэднявечча (IX – першая палова XIII ст.). Першыя дзяржаўныя ўтварэнні на беларускіх землях

Канцэпцыя, дзяржаўна-палітычны лад, грамадскі лад, крыніцы права, звычаёвае права.

Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага ў другой палове XIII ст. – першай палове XVI ст. Грамадскі і дзяржаўны лад, прававая сістэма

Гаспадар, Рада, Сойм, структура феадальнага грамадства, прававая сістэма.

Тэма 4. Беларускія землі ў складзе Рэчы Паспалітай (другая палова XVI – канец XVIII ст.). Асаблівасці грамадскага, дзяржаўнага ладу і права

Рэч Паспалітая, Сенат, Пасольская ізба, Галоўны Трыбунал ВКЛ, Статут.

Тэма 5. Беларускія землі ў складзе Расійскай імперыі (канец XVIII ст. – 1917 г.). Асаблівасці грамадскага, дзяржаўнага ладу і права

Імперыя, губерня, Звод мясцовых законаў, буржуазныя рэформы, Дзяржаўная Дума.

Тэма 6. Станаўленне беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці ў перыяд рэвалюцыйных пераўтварэнняў і ўтварэнне Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусіі (1917-1922 гг.)

Рэвалюцыя, Першы Ўсебеларускі з’езд, Аблвыканкамзах, Устаўная грамата, ССРБ.

Тэма 8. Заходнебеларускія землі ў складзе Польскай Рэспублікі. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР (1921–1941 гг.)

Рыжская мірная дамова, ІІ Рэч Паспалітая, Заходняя Беларусь, Камуністычная партыя Заходняй Беларусі, уз’яднанне Заходняй Беларусі з БССР.

Рэкамендацыі непасрэдна па складанні канспекта лекцый

Шматлікія крыніцы вучэбнай і навуковай інфармацыі, з якімі сутыкаюцца слухачы і студэнты пры вывучэнні дысцыпліны патрабуюць сістэматызацыі. Лектар сістэматызуе інфармацыю, зыходзячы як з прынцыпа метадалагічнай дакладнасці, так і з досведу гісторыі развіцця гісторыка-прававой навукі. Акрамя таго, лектар павінен даваць тлумачэнні слухачам і студэнтам па пэўных светапоглядных і метадалагічных пазіцыях навукоўцаў, выкладзеных у літаратуры, а таксама па тэрміналагічных разыходжаннях у вучэбнай і навуковай літаратуры.

Найбольш распаўсюджанай формай сістэматызацыі інфармацыі, якую слухачы і студэнты атрымліваюць на лекцыі, застаецца састаўленне канспектаў – кароткіх пісьмовых (ці набраных у тэкставым рэдактары пры выкарыстанні ноутбука) пераказаў яе зместу.

Канспектаванне лекцыі развівае лагічнае мысленне слухачоў і студэнтаў, садзейнічае ўдасканаленню моўнай культуры, замацоўвае ў памяці прачытанае і пачутае. Разам з тым, вядзенне канспекта – досыць цяжкі занятак, паколькі адначасова слухаць лектара, асэнсоўваць прамоўленае ім і хутка запісваць галоўнае атрымліваецца далёка не ва ўсіх навучэнцаў. Калі лекцыя чытаецца ў дастаткова хуткім тэмпе, а лектар з розных прычын не мае магчымасці выкласці ў свабодны для навучэнцаў доступ яе тэкст, узнікае неабходнасць ў засваенні пэўнай тэхнікі вядзення канспекта, некаторыя з іх апісаны ў наступнай літаратуры :

Канспект лекцыі пры рэпрадуктыўным ці аналітычным (творчым) канспектаванні можа мець розныя формы, напрыклад:

- цытатніка – даслоўнай перадачы часткі лекцыі. Цытаваць рэкамендуецца для дакладнай перадачы тэксту артыкула нарматыўнага акта, думкі навукоўца, якога цытуе лектар, ці думкі самаго лектара, што неабходна для наступных спасылак на першакрыніцу ці аўтарскі тэкст, а таксама для ілюстрацыі стылю мыслення лектара;
- плана-тэзісаў – паслядоўнага пераліку асноўных палажэнняў лекцыі і кароткага пераказу асноўных думак, якія былі выказаны лектарам ;
- анатацыі – найбольш кароткай формы выкладання асноўнага зместу

лекцыі;
- рэферата – кароткага апісання тэксту лекцыі з наборам ключавых слоў і асноўных палажэнняў;
- апорнага канспекта – выкладання тэкста пасродкам схем, малюнкаў, слоў-дэскрыптараў. Апорны канспект служыць у асноўным для стварэння спрыяльных умоў у працэсе запамінання інфармацыі, а не для яе аналіза.

Асноўнымі прыёмамі пры канспектаванні лекцыі з’яўляюцца :
- скарачэнні слоў, словазлучэнняў, тэрмінаў.
- перапрацоўка фразы;
- выкарыстанне колеру.

На апошнім аркушы канспекта рэкамендуецца мець табліцу (слоўнік) скарачэнняў і знакаў, как не забываць іх сэнс.

Рэкамендуецца таксама ў час канспектавання лекцыі пакідаць палі, ці пісаць на адной старонцы аркуша, што дазволіць значна папоўніць канспект у час самастойнай працы з крыніцамі і манаграфічнай літаратурай перад семінарамі і напярэдадні экзамена.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА ПАДРЫХТОЎЦЫ ДА СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ

Засваенне вучэбнага курса «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» прадугледжвае сістэматычную і інтэнсіўную самастойную працу слухачоў і студэнтаў пры падрыхтоўцы да семінарскіх заняткаў. Слова «семінар» паходзіць ад лацінскага *«seminarium»* – «рассаднік», «крыніца». У нашы дні пад семінарам разумеецца асобая форма групавых заняткаў у вышэйшых навучальных установах па пэўнай вучэбнай дысцыпліне, асноўнай характарыстыкай якой з’яўляецца абмеркаванне праблемных пытанняў курса пры актыўнасці ўсіх удзельнікаў. На семінарскіх занятках іх ўдзельнікі павінны імкнуцца да найбольш глыбокага спасціжэння сутнасці абмяркоўваемай тэмы і яе праблематызацыі. Канчатковая мэта семінарскіх заняткаў па гісторыі дзяржавы і права Беларусі – пры наладжанай камунікацыі дасягнуць узнікнення рэфлексіі і ўрэшце – канцэптуальнага гісторыка-прававога мыслення.

Добрасумленная падрыхтоўка да семінарскіх заняткаў – аснова трывалага авалодання ведамі па гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Семінары даюць магчымасць слухачам і студэнтам супаставіць і верыфікаваць свае веды, сцвердзіцца ў сваім светапоглядзе.

Менавіта на семінары выпрацоўваюцца ўменні самастойна пераапрацоўваць атрыманую на лекцыях і пры самастойнай працы інфармацыю, фармуляваць правілы дыскусіі, лагічна будаваць сістэмы доказаў і рабіць вывады, даваць ацэнкі. Тут набываюцца навыкі публічнага выступлення перад аўдыторыяй, вядзення дыспуту, паводзінаў у навуковай спрэчцы.

Алгарытм працы на семінарскіх занятках вызначаецца выкладчыкам, які праводзіць іх у канкрэтнай вучэбнай групе і прымае экзамен па дысцыпліне. Агульныя патрабаванні да арганізацыі кіруемай самастойнай работы курсантаў вызначаюцца Палажэннямі і метадычнымі рэкамендацыямі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Вучэбныя пытанні для вывучэння і абмеркавання на семінарскіх занятках выкладзены ў вучэбна-метадычнай карце дысцыпліны. Планы семінарскіх заняткаў складзены такім чынам, каб даць слухачам і студэнтам магчымасць выявіць свае веды па найбольш складаных тэмах вучэбнага курса.

Непасрэдную падрыхтоўку да семінарскіх заняткаў трэба пачынаць з працы над вучэбным і лекцыйным матэрыялам па дадзенай тэме – адпаведнымі раздзеламі вучэбных дапаможнікаў і канспектам лекцыі. Пры падрыхтоўцы да семінарскіх заняткаў рэкамендавана азнаямленне і, па магчымасці, вывучэнне асобных навуковых артыкулаў, манаграфій і калектыўных твораў, прысвечаных праблематыцы тэмы, а таксама праца з першакрыніцамі – помнікамі права: нарматыўнымі дагаворамі, судзебнікамі, ста¬тутамі і г.д. Вялікая ўвага пры падрыхтоўцы да семінарскіх заняткаў павінна быць удзелена нарматыўным актам і дагаворам (прававым помнікам).

Пры аналізе прававога помніка (прывілея, судзебніка, статута, канстытуцыі і г.д.) перш за ўсё неабходна высветліць і засвоіць:

- канкрэтна-гістарычныя ўмовы і абставіны з’яўлення дакумента, а таксама яго «гісторыю» (слухачы і студэнты пры гэтым павінны ведаць прычыны, якія выклікалі неабходнасць распрацоўкі і прыняцця вывучаемага дакумента; гістарычныя падзеі, у якіх ён узнік; крыніцы акта ці дагавора, які вывучаецца; распрацоўшчыкаў акта; дзяржаўна-палітычныя або іншыя мэты, якія ставілі перад сабой тыя, хто распрацоўваў і ўхваляў вывучаемы акт; час, калі акт быў выдадзены і калі ён спыніў сваё дзеянне, і г.д.);
- асноўныя палажэнні дакумента;
- значэнне вывучаемага прававога помніка.

Слухачы і студэнты павінны таксама засвоіць асноўныя гісторыка-юрыдычныя тэрміны, якія ўжываюцца ў вывучаемым дакуменце. Работа з помнікамі права ў значнай ступені ўскладняецца тым, што слухачы і студэнты пры вывучэнні дысцыпліны сутыкаюцца з тэкстамі на старабеларускай і польскай мовах, трапляецца ў дакументах і значная колькасць лацінскіх тэрмінаў. Таму звычайна існуюць пэўныя цяжкасці ў разуменні тых ці іншых гісторыка-прававых паняццяў. У гэтай сітуацыі трэба карыстацца даведачнай літаратурай (у тім ліку такімі выданнямі як: «Гістарычны слоўнік беларускай мовы», «Старабеларускі лексікон», «Латинско-русский словарь» і інш.) ці пракансультавацца з выкладчыкам.

Для падрыхтоўкі грунтоўных і правільных адказаў навучэнцам рэкамендавана карыстацца – ў якасці ўзору – наступнымі **прафесійна-тэматычнымі блокамі;**

РАЗВІЦЦЁ ДЗЯРЖАВЫ.

1. Прычыны ўзнікнення (эканамічныя, сацыяльныя, палітычныя і інш.).
2. Час ўзнікнення, этапы станаўлення дзяржаўнасці.
3. Прычыны і час скону (распаду, заваёвы і інш.).

ГРАМАДСКІ ЛАД.

1. Кароткая характарыстыка эканамічнай сістэмы.
2. Класы, станы, страты і іншыя сацыяльныя групы грамадства.
3. Эканамічны і прававы статус розных сацыяльных груп насельніцтва.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛАД.

1. Форма дзяржаўнага ўладкавання.
2. Форма праўлення (кіравання).
3. Палітычны рэжым.
4. Дзяржаўны апарат (сістэма дзяржаўных органаў, прынцыпы арганізацыі і дзейнасці, парадак камплектавання, іх кампетэнцыя і юрысдыкцыя).

РЭВАЛЮЦЫЯ.

1. Прычыны рэвалюцыі (эканамічныя, сацыяльныя, палітычныя і інш.).
2. Рэвалюцыйная сітуацыя.
3. Час, этапы, рухаючыя і кіруючыя сілы.
4. Нарматыўныя акты, прынятыя ў час рэвалюцыі, якія замацавалі яе вынікі.
5. Значэнне рэвалюцыі.

ДЗЯРЖАЎНЫ ОРГАН.

1. Прычыны і час стварэння.
2. Парадак камплектавання.
3. Састаў (склад) органа (колькасны, сацыяльны (класавы, саслоўны і інш.), партыйны і інш.).
4. Структурныя элементы органа.
5. Кампетэнцыя органа.
6. Узаемаадносіны з іншымі дзяржаўнымі органамі.
7. Значэнне органа ў справе замацавання дзяржаўнай улады.

ПОМНІК ПРАВА.

1. Прычыны ўзнікнення.
2. Гісторыя распрацоўкі.
3. Крыніцы.

4. Структура.
5. Змест.
6. Значэнне.

Прымаючы да ўвагі профіль вышэйшай навучальнай установы, слухачы і студэнты павінны дбайна вывучыць матэрыял аб крымінальным вышуку, следстве, паліцыі (міліцыі), установах выканання пакаранняў і г. д.

Пры падрыхтоўцы да заняткаў і экзамена слухачам і студэнтам рэкамендуецца таксама памятаць пра прафесійныя тэматычныя блокі, што дапаможа адабраць з рэкамендаванай літаратуры прафесійна значымы матэрыял, і весці канспект па найбольш складаных для засваення тэмах вучэбнага курса.

Такі конспект неабходны для таго, каб: «навучыцца перапрацоўваць любую інфармацыю, надаваць ёй іншы выгляд, тып, форму; вылучыць у тэксце самае неабходнае і патрэбнае для вырашэння вучэбнай ці навуковай задачы; стварыць паняційную ці структурную мадэль праблемы; спрасціць запамінанне тэксту; палегчыць працэс авалодання спецыяльнымі тэрмінамі ; накапіць інфармацыю для напісання пісьмовай работы ў выглядзе паведамлення, рэферата, ці навуковай працы».

Паспяховасць складання канспекта першакрыніцы ці манаграфіі залежыць ад умення структурыраваць матэрыял. «Неабходна не толькі навучыцца вылучаць асноўныя паняцці, але і намацоўваць сувязі паміж імі. Пры працы з пісьмовым тэкстам трэба памятаць, што ён складаецца з абзацаў, якія служаць для таго, каб палегчыць зрокавае ўспрыняцце тэксту, і абазначыць пачатак новай думкі, новага палажэння. Вельмі важна навучыцца выяўляць галоўную думку, заключаную у абзац, уласнымі словамі, захоўваючы пры гэтым логіку выкладання тэксту аўтарам».

Калі выбаркавае канспектаванне будуецца на пошукавым і праглядавым прачытанні тэксту («па дыяганалі»), то скразное канспектаванне робіцца пры поўным прачытанні пэўнай крыніцы ці артыкула. Як выбаркавае, так і скразное канспектаванне можы быць як рэпрадуктыўным, так і творчым.

Выбар формы канспектавання залежыць ад мэты работы над тэкстам і яго асаблівасцей. Пры канспектаванні кнігі, раздзела калектыўнай манаграфіі, артыкула, неабходна ўказаць імя і прозвішча аўтара, яго месца працы, назву навуковага твора, месца і год выдання, назву выдавецтва, старонкі і іншую значную інфармацыю.

Вучэбная праграма па дысцыпліне ў якасці адной з формаў кантролю ведаў прапануе **падрыхтоўку паведамленняў і дакладаў**. Паведамленні рэкамендуецца рыхтаваць у вуснай форме, магчыма выкарыстанне апорнага канспекту асноўных палажэнняў і дакументаў. Даклад рэкамендуецца падрыхтаваць у пісьмовай форме.

Даклад – гэта самастойная работа навучэнца, якая ўяўляе сабой

кароткае даследванне і абагульненне (у пісьмовым выглядзе) розных ідэй, канцэпцый і пунктаў гледжання на аснове самастойнага аналізу розных крыніц. Даклад павінен змяшчаць матэрыял, сабраны навучэнцам са спецыяльнай літаратуры, самастойна скампіляваны і выкладзены ў адпаведнасці з абранай тэмай і рэкамендацыямі выкладчыка, а таксама высновы, самастойна зробленыя навучэнцам з разгляду дадзенага матэрыялу.

Структура даклада ўключае наступныя часткі: тытульны аркуш; увядзенне; асноўная частка; заключэнне; спіс выкарыстаных крыніц. Тэмы паведамленняў і дакладаў змешчаны ва вучэбна-метадычным дапаможніку: "Лапановіч, С. Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў установ вышэйшай адукацыі, якія навучаюцца па спецыяльнасці 1-24 01 02 «Правазнаўства», 1-24 01 03 «Эканамічнае права» / Лапановіч, С.Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : вучэбна-метадычны дапаможнік / С.Ф. Лапановіч ; Акад . М-ва ўнутр. спраў Рэсп. Беларусь. – 2-е выд., дап. і перапр. – Мінск : Акадэмія МУС, 2025. – 300, [2] с" у раздзеле "Прыкладныя тэмы рэфератаў".

Алгарытм разгляду пытанняў на семінарскіх занятках
(тэрмін атрымання вышэйшай адукацыі 5 гадоў)

2 семестр

Тэма 7. “Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў складзе Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік (1922–1939 гг.)”

2 (гадзіны)

1. Уваходжанне БССР у склад Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.
2. Нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва ў БССР у перыяд НЭП і беларусізацыі ў 20-я гады ХХ ст.
3. Станаўленне адміністрацыйна-каманднай сістэмы ў БССР. Грамадскі і дзяржаўны лад БССР у 30-я гады ХХ ст.
4. Судовая сістэма БССР і пазасудовыя рэпрэсіўныя органы..

3 семестр

Тэма 9. “Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў складзе Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік пад час Вялікай Айчыннай вайны (1941–1945 гг.)”

2 (гадзіны)

1. Палітыка генацыда нацысцкага рэжыму на акупаванай тэрыторыі Беларусі.
2. Станаўленне і развіццё партызанскага руха на Беларусі ў 1941 – 1942 гг. Стварэнне Цэнтральнага штаба партызанскага руху і Беларускага штаба партызанскага руху.
3. Асноўныя напрамкі баявой дзейнасці беларускіх партызан у 1943 – 1944 гг. «Рэйкавая вайна».
4. Антыфашысцкае падполле ў Беларусі: формы і метады барацьбы.

Тэма 10. “Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў складзе Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік у другой палове 40-х – пачатку 90-х гадоў ХХ ст.”

2 (гадзіны)

1. Савецкі дзяржаўны і грамадскі лад БССР у другой палове 40-х – сярэдзіне 50-х гг. ХХ ст.
2. ХХ з’езд КПСС 1956 г. Савецкі дзяржаўны і грамадскі лад БССР у другой палове 50-х – сярэдзіне 60-х гг. ХХ ст. Утварэнне саўнаргаса БССР.
3. Савецкі дзяржаўны і грамадскі лад БССР у другой палове 60-х – сярэдзіне 80-х гг. ХХ ст.
4. Міжнародная дзейнасць БССР. БССР – краіна-заснавальніца Арганізацыі Аб’яднаных Нацый.

Тэма 11. “Дзяржаўнасць і права сувярэннай Рэспублікі Беларусь (1991 – пачатак ХХІ ст.)”

2 (гадзіны)

1. Канстытуцыйнае будаўніцтва ў Беларусі. Рэферэндумы Рэспублікі Беларусь 1995, 1996, 2004, 2022 гг.
2. Дзяржаўны лад Рэспублікі Беларусь на сучасным этапе.
3. 3.Фарміраванне прававой сістэмы. Кадыфікацыя заканадаўства Рэспублікі Беларусь.
4. Міжнародная дзейнасць Рэспублікі Беларусь. Саюз Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі.

Алгарытм разгляду пытанняў на семінарскіх занятках (тэрмін атрымання вышэйшай адукацыі 3 гады)

1 семестр

Тэма 7. “Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў складзе Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік (1922–1939 гг.)”

2 (гадзіны)

1. Уваходжанне БССР у склад Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.
2. Нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва ў БССР у перыяд НЭП і беларусізацыі ў 20-я гады ХХ ст.
3. Станаўленне адміністрацыйна-каманднай сістэмы ў БССР. Грамадскі і дзяржаўны лад БССР у 30-я гады ХХ ст.
4. Судовая сістэма БССР і пазасудовыя рэпрэсіўныя органы..

Тэма 9. “Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў складзе Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік пад час Вялікай Айчыннай вайны (1941–1945 гг.)”

2 (гадзіны)

1. Палітыка генацыда нацысцкага рэжыму на акупаванай тэрыторыі Беларусі.
2. Станаўленне і развіццё партызанскага руха на Беларусі ў 1941 – 1942 гг. Стварэнне Цэнтральнага штаба партызанскага руху і Беларускага штаба партызанскага руху.
3. Асноўныя напрамкі баявой дзейнасці беларускіх партызан у 1943 – 1944 гг. «Рэйкавая вайна».
4. Антыфашысцкае падполле ў Беларусі: формы і метады барацьбы.

Тэма 10. “Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублік у другой палове 40-х – пачатку 90-х гадоў ХХ ст.”

2 (гадзіны)

1. Савецкі дзяржаўны і грамадскі лад БССР у другой палове 40-х – сярэдзіне 50-х гг. ХХ ст.
2. ХХ з’езд КПСС 1956 г. Савецкі дзяржаўны і грамадскі лад БССР у другой палове 50-х – сярэдзіне 60-х гг. ХХ ст. Утварэнне саўнаргаса БССР.

3. Савецкі дзяржаўны і грамадскі лад БССР у другой палове 60-х – сярэдзіне 80-х гг. ХХ ст.
4. Міжнародная дзейнасць БССР. БССР – краіна-заснавальніца Арганізацыі Аб’яднаных Нацый.

Тэма 11. “Дзяржаўнасць і права сувярэннай Рэспублікі Беларусь (1991 – пачатак XXI ст.)”

2 (гадзіны)

1. Канстытуцыйнае будаўніцтва ў Беларусі. Рэферэндумы Рэспублікі Беларусь 1995, 1996, 2004, 2022 гг.
2. Дзяржаўны лад Рэспублікі Беларусь на сучасным этапе.
3. Фарміраванне прававой сістэмы. Кадыфікацыя заканадаўства Рэспублікі Беларусь.
4. Міжнародная дзейнасць Рэспублікі Беларусь. Саюз Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі.

Пытанні для самастойнага вывучэння з выкарыстаннем крыніц з спісу асноўнай і дадатковай літаратуры.

Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права першых дзяржаўных ўтварэнняў на беларускіх землях (IX – першая палова XIII ст.).

1. Старажытнае насельніцтва на тэрыторыі сучаснай Беларусі.
2. Канцэпцыі паходжання дзяржаўнасці.
3. Месца беларускіх зямель у складзе Старажытнарускай дзяржавы – Русь.
4. Фарміраванне класаў і сацыяльных груп насельніцтва.
5. Сістэма органаў улады і кіравання. Князь і княжацкая ўлада. Службовыя асобы. Веча.
6. Суд і судаводства.
7. Хрысціянізація насельніцтва. Дзяржава і царква.
8. Старажытнае права на беларускіх землях. Крыніцы права ў IX– XIII стст. Звычаёвае права: сутнасць, асноўныя рысы.
9. Першыя пісаныя помнікі права: Руская Праўда, княжацкія статуты, міждзяржаўныя дагаворы (з Візантыяй ў X ст., дагавор 1229 г. з Рыгай і Гоцкім берагам і інш.).
10. Кананічнае права. Рэцэпцыя візантыйскага царкоўнага права. «Кормчая кніга».

Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага ў другой палове XIII ст. - першай палове XVI ст. Грамадскі і дзяржаўны лад, прававая сістэма

1. Асноўныя канцэпцыі паходжання Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага.
2. Знешнія і ўнутраныя, сацыяльна-эканамічныя і палітычныя перадумовы працэсу ўтварэння Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага.
3. Працэс фарміравання тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага, яго адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел ў другой палове XIII– першай палове XVI стст. Васальная залежнасць мясцовых (удзельных) князёў ад вялікага князя.
4. Структура феадальнага грамадства. Падзел на класы і саслоўі. Фарміраванне саслоўя шляхты. Прававы статус шляхты.
5. Правы статус духавенства (праваслаўнага, рыма-каталіцкага і пратэстанцкага і інш.).
6. Сацыяльнае і прававое становішча розных катэгорый сялян. Працэс запрыгоньвання сялян і яго адлюстраванне ў заканадаўстве.
7. Гарадское насельніцтва і яго структурны падзел. Афармлснне прававога становішча гараджан (месцічаў). Правы і абавязкі гараджан

вялікакняжацкіх (дзяржаўных) гарадоў і прыватнаўласніцкіх гарадоў. Статус гараджан у гарадах з магдэбургскім правам.

8. Утварэнне цэхаў і брацтваў. Барацьба гараджан за сацыяльныя і палітычныя правы.
9. Сістэма органаў дзяржаўнай улады. Прававое становішча вялікага князя (гаспадара) дзяржавы. Рада Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага. Яе склад і кампетэнцыя. Змены ў прававым становішчы рады ў XV -XVI стст.
10. Вышэйшыя службовыя асобы Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага (земскія і дворныя): маршалак земскі, канцлер, гетман земскі, падскарбі земскі і іншыя службовыя асобы дзяржавы. Іх прававое становішча і дзейнасць.
11. Сойм Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага. Працэс станаўлення, склад і парадак дзейнасці. Кампегэішыя сойма. Заканадаўчая дзейнасць сойма.
12. Мясцовыя органы дзяржаўнай улады ў перыяд цэнтралізацыі дзяржавы. Службовыя асобы мясцовай адміністрацыі. Ваяводы. Старасты. Дзяржаўцы. Павятовыя маршалкі. Харужыя. Старцы. Соцкія. Іншыя службовыя асобы.
13. Органы ўлады і кіравання ў гарадах. Станаўленне самакіравання ў гарадах з магдэбургскім правам. Прававое становішча войта. Гарадская рада. Бурмістры. Статус лаўнікаў.
14. Судовая сістэма і судаводства Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага ў XIII – першай палове XVI стст.
15. Вышэйшыя судовыя органы дзяржавы. Гаспадарскі (вялікакняжацкі, задворны) суд. Маршалкоўскі суд. Камісарскі суд. Канцлерскі суд. Суд падскарбія земскага. Гетманскі суд. Суд паноў-рады.
16. Склад і юрысдыкцыя мясцовых судоў Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага (замкавага, земскага і інш.) да судовай рэформы сярэдзіны XVI ст. Вотчынны суд. Палюбоўны суд. Трацейскі суд. Копны суд, склад і юрысдыкцыя.
17. Войтаўска-лаўніцкі суд (суд лентвойта і суд войта) і бурмісцерска-радзецкі суд ў гарадах, якія атрымалі прывілеі на магдэбургскае права. Парадак іх фарміравання і дзейнасці, юрысдыкцыя. Апеляцыйны (асэсарскі) суд для гарадоў на магдэбургскім праве.
18. Вышэйшыя (цэнтральныя) суды дзяржавы. Гаспадарскі (Вялікакняжацкі) суд, яго склад, кампетэнцыя і парадак дзейнасці. Суд паноў-рады. Камісарскі суд. Соймавы суд. Падсуднасць спраў.
19. Мясцовыя суды: замкавы (гродскі), земскі, падкаморскі, каптуровы, копны, войтаўска-лаўніцкі. Перыяд утварэння, склад, парадак фарміравання і дзейнасці. Падсуднасць спраў. Сялянскія суды. Вотчынны суд феадала над залежнымі людзьмі. Судова-працэсуальнае права.
20. Сістэмнае рэфармаванне дзяржаўнага ладу Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага ў 50 – 60-х гг. XVI ст. (аграрная, адміністрацыйна-

тэрытарыяльная, ваенная, парламенцкая, судовая рэформы Жыгімонта Аўгуста). «Устава на валокі 1557 г.».

21. Адміністрацыйна-тэрытарарыяльны падзел Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага пасля рэформы.
22. Сістэма парэформенных мясцовых судоў. Састаў і юрысдыкцыя судоў гродскіх, земскіх і падкаморскіх.
23. Ваяводскія і павятовыя соймікі. Кампетэнцыя і дзейнасць.
24. Змена кампетэнцыі мясцовых органаў дзяржаўнай улады і кіравання ў ваяводствах і паветах пасля рэформы.
25. Міжнародныя прававыя дагаворы Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага з Вялікім княствам Маскоўскім, з Тэўтонскім ордэнам, Вялікім княствам Цвярскім, Ноўгародскай феадальнай рэспублікай, Лівоніяй і інш.
26. Агульная характарыстыка і асноўныя этапы развіцця прававой сістэмы.
27. Асноўныя крыніцы права ў перыяд фарміравання Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага. Звычаёвае права і абмежаванне яго дзейнасці.
28. Граматы (прывілеі) - важнейшыя крыніцы права XV - пачатку XVI стст.
29. Агульназемскія прывілеі Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага і іх гісторыка-прававы аналіз.
30. Абласныя прывілеі і іх характарыстыка.Валасныя граматы.Гарадскія граматы на магдэбургскае права.
31. Соймавыя пастановы. Пастановы павятовых соймікаў.
32. Статут (Судзебнік) вялікага князя Казіміра Ягайлавіча 1468 г.
33. Кадыфікацыя права ў XVI ст. Статут Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага 1529 г. і яго значэнне.
34. Прававое замацаванне сістэмнай рэформы грамадскага і дзяржаўнага ладу Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага ў Статуце 1566 г. Асноўныя палажэнні Статута 1566 г.
35. Праблема выкарыстання субсідыярных крыніц права: рымскага, нямецкага, кананічнага і інш. Міжнародныя дагаворы - важныя крыніцы права Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага XV - XVIII стст.
36. Працэс фарміравання важнейшых інстытутаў і галінаў феадальнага права ў XIV - XVI стст.
37. Асноўныя палажэнні галіновага права (канстытуцыйнага, грамадзянскага, адміністрацыйнага, вайсковага, зямельнага, крымінальнага, судова-працэсуальнага і інш.).
38. Станаўленне канстытуцыйнага заканадаўства ў XVI ст.
39. Злачынства і пакаранне. Змены ў крымінальным і крымінальна-працэсуальным праве ў XV - XVI стст.Развіццё асноўных інстытутаў грамадзянскага права ў XV - XVI стст.

40. Характэрныя асаблівасці і тэндэнцыі ў развіцці апякунскага, шлюбна-сямейнага, залогавага, прыродаахоўчага права ў XVI ст. Воінскія ўставы. Фарміраванне воінскага права.

Тэма 4. Беларускія землі ў складзе Рэчы Паспалітай (другая палова XVI – канец XVIII ст.). Асаблівасці грамадскага, дзяржаўнага ладу і права

1. Грамадскі лад Рэчы Паспалітай.
2. Прававы статус шляхецтва. Паланізацыя шляхты.
3. Канчатковае запрыгоньванне сялян, заканадаўчае афармленне. Прававое становішча гараджан.
4. Прававы статус прадстаўнікоў этнічных меншасцей.
5. Берасцейская царкоўная ўнія 1596 года і яс наступствы.
6. Дзяржаўна-прававое становішча Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага ў складзе Рэчы Паспалітай. Форма дзяржаўнага ўладкавання Рэчы Паспалітай ў XVII - XVIII стст.
7. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Польскага каралеўства і Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага.
8. Вышэйшыя органы ўлады і кіравання Рэчы Паспалітай.
9. Кароль Рэчы Паспалітай, яго прававое становічша і паўнамоцтвы. «Генрыкавы артыкулы», «Пакта канвента».
10. Сойм Рэчы Паспалітай. Яго склад і парадак дзейнасці. Сенат Рэчы Паспалітай. Пасольская ізба.
11. Соймавыя пастановы.
12. Павятовыя соймікі, іх дзейнасць і пастановы.
13. Спробы правядзення рэформаў дзяржаўнага ладу ў сярэдзіне XVIII ст. Змены ў дзейнасці сойма і павятовых соймікаў. Утварэнне скарбавай і вайсковай камісій. Заснаванне адукацыйнай камісіі.
14. Пастаянная Рада і яе дэпартаменты.
15. Слуцкая і Барская канфедэрацыі. Прыняцце закона аб ураўненні ў правах праваслаўных і пратэстантаў з каталікамі.
16. Арганізацыя войска.
17. Мясцовыя органы ўлады і кіравання. Службовыя асобы мясцовай адміністрацыі (ваявода, кашталян, судовы староста, цівун, павятовы маршалак, падкаморы, харужы, войскі, стольнік, падстолі, падчашы і інш.).
18. Кіраванне гарадамі і мястэчкамі ў сістэме органаў улады.
19. Галоўны Трыбунал Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага, стварэнне, парадак фарміравання і дзейнасці, юрысдыкцыя.
20. Задворны суд манарха. Інстытут інстыгатара. Асэсарскі суд. Рэферэндарскі суд.
21. Соймавы суд: склад, юрысдыкцыя.
22. Суд Камісіі скарбовай Літоўскай, Скарбовы трыбунал.

23. Духоўны Трыбунал.
24. Надзвычайныя суды. Каптуровы суд. Канфедэрацкі суд.
25. Інстытут адвакатуры. Інстытут вознага і вознага-генерала. Папярэдняе следства («шкрутыніўм»).
26. Першы падзел Рэчы Паспалітай.
27. Заканадаўчая дзейнасць Чатырохгадовага сойма Рэчы Паспалітай. Новыя тэндэнцыі ў развіцці права.
28. Канстытуцыя («Закон аб урадзе») Рэчы Паспалітай 1791 года. Змены ў дзяржаўным ладзе і ў сістэме вышэйшых органаў улады. Утварэнне і склад «Аховы законаў» Рэчы Паспалітай. Вялікія камісіі: паліцыі, войска, скарбу, адукацыі.
29. Таргавіцкая канфедэрацыя і замежная інтэрвенныя. Другі падзел Рэчы Паспалітай. Гродзснскі сойм і яго Канстытуцыя. Паўстаннс 1794 г. пад кіраўніцтвам А.Т. Касцюшкі. Органы паўстання. Паланецкі ўніверсал.
30. Трэці падзел Рэчы Паспалітай. Далучэнне Беларусі да Расійскай імпсрыі.
31. Прававая сістэма Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага. Крыніцы права Рэчы Паспалітай.
32. Агульная характарыстыка Статута 1588 г. Змены ў канстытуцыйным, грамадзянскім, крымінальным, працэсуальным і іншых галінах права.
33. Кардынальныя правы 1768, 1775, 1791 гадоў. Заканадаўства Чатырохгадовага сойма.
34. Volumina legum. Праекты новых законаў.
35. Развіццё гарадскога права.
36. Міжнародныя дагаворы Рэчы Паспалітай з Швецыяй, Турцыяй, Расіяй і інш.

Тэма 5. Беларускія землі ў складзе Расійскай імперыі (канец XVIII ст. - 1917 г.). Асаблівасці грамадскага, дзяржаўнага ладу і права

1. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел беларускіх зямель ў складзе Расійскай імперыі.
2. Тыльзіцкі мірны дагавор 1807 г. і далучэнне да Расійскай імперыі Беластоцкай акругі. Праекты аднаўлення Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага. Вайна 1812 г.
3. Органы расійскага мясцовага кіравання на тэрыторыі Беларусь Генерал-губернатар, яго паўнамоцтвы. Губернатар і губернскае праўленне. Казённая палата і іншыя губернскія ўстановы. Павятовыя органы дзяржаўнага кіравання.
4. Губернскія і павятовыя дваранскія сходы як органы саслоўнага самакіравання.
5. Судовыя ўстановы ў беларускіх губернях і паветах.
6. Паўстанне 1831 гг. і яго вынікі.
7. Полацкі царкоўны сабор і ліквідацыя ўніяцкай царквы.

8. Права. Кадыфікацыя мясцовага права. Праект зводу законаў заходніх губерняў. Увядзенне ў дзеянне законаў Расійскай імперыі. Адмена дзеяння Статута 1588 г.
9. Асаблівасці правядзення расійскіх буржуазных рэформ на тэрыторыі Заходніх губернях.
10. Скасаванне прыгоннага права. Маніфест 19 лютага 1861 г. Агульнае Палажэнне аб сялянах, якія выйшлі з прыгоннай залежнасці. Палажэнне аб губернях і павятовых установах па сялянскіх справах. Мясцовыя палажэнні. Паўстанне 1863–1864 гг. Асаблівасці правядзення сялянскай рэформы на тэрыторыі Заходніх губерняў. Прававое становішча сялян пасля рэформы.
11. Рэформа мясцовых органаў. Міравыя пасрэднікі. Сялянскія сходы. Валасное праўленне. Валасны суд.
12. Паліцэйская рэформа 1862 г., яе значэнне.
13. Земская рэформа і асаблівасці яе правядзення на тэрыторыі Заходніх губернях. Земскія сходы і іх управы.
14. Рэарганізацыя гарадскіх оранаў кіравання ў 1870 г. і 1892 г.
15. Ваенная і іншыя рэформы.
16. Контррэформы ў Расійскай імперыі ў другой палове XIX ст.
17. Рэвалюцыйны і нацыянальны рух на тэрыторыі Заходніх губернях у пачатку XX ст. Рэвалюцыя 1905-1907 гг. Маніфест 6 жніўя 1905 г. аб утварэнні Дзяржаўнай Думы, Маніфест ад 17 кастрычніка 1905 г. аб удасканаленні дзяржаўнага парадку. Канстытуцыйны характар «Звода асноўных дзяржаўных законаў» (1906 г.). Дзяржаўны Савет і яго дзейнасць.
18. Сталыпінская аграрная рэформа.
19. Беларускія землі ў гады Першай сусветнай вайны. Акупацыя беларускіх зямель Германіяй.
20. Рэвалюцыйныя падзеі 1917 г. на тэрыторыі Беларусі.
21. Развіццё права ў канцы XIX – пачатку XX стст. Змены ў цывільным, крымінальным і працэсуальным праве. Крымінальнае ўлажэнне 1903 г.
22. Заканадаўства Расіі ваеннага часу (1914–1917 гг.).
23. Заканадаўства Часовага ўраду Расіі. Усталявання троеўладзя на тэрыторыі беларускіх губернях.

Тэма 6. Станаўленне беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці ў перыяд рэвалюцыйных пераўтварэнняў і ўтварэнне Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі (1917-1922 гг.)

1. Лютаўская рэвалюцыя ў Расійскай імперыі. Троеўладдзе ў Беларусі.
2. Актывізацыя беларускага нацыянальнага руху. З’езд беларускіх нацыянальных арганізацый 25 - 27 сакавіка 1917 г. у Мінску. ІІ з’езд беларускіх нацыянальных арганізацый.

3. Беларускі нацыянальны рух на тэрыторыі Беларусі, акупаванай Германіяй. Дзейнасць Віленскай беларускай рады.
4. Кастрычніцкая рэвалюцыя 1917 г. Усталяванне Савецкай улады на неакупіраванай войскамі Германіі тэрыторыі Беларусі. Абласны выканаўчы камітэт Заходняй вобласці і фронта, яго Прэзідыум і Савет Народных Камісараў.
5. Усебеларускі з’езд (кангрэс) у Мінску ў снежні 1917 г. Рада Ўсебеларускага з’езда і яе выканаўчы камітэт.
6. Брэст-Літоўскі мірны дагавор і яго гісторыка-прававая характарыстыка.
7. Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі. Устаўныя граматы. Першы ўрад Беларускай Народнай Рэспублікі (Народны Сакратарыят) і яго дзейнасць. Устаўныя граматы БНР і іх гісторыка-прававы аналіз.
8. Першы з’езд КП(б)Б і яго рашэнні.
9. Фарміраванне і склад першага Часовага рабоча-сялянскага ўрада ССРБ.
10. Маніфест Часовага рабоча-сялянскага ўрада Беларусі аб стварэнні Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусіі ад 1 студзеня 1919 г.
11. Тэрыторыя ССРБ. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел.
12. Першы з’езд Саветаў ССРБ і яго рашэнні.
13. Першая Канстытуцыя ССРБ 1919 г.
14. Ліквідацыя ССРБ і ўтварэнне Літоўска-Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі (ЛітБел). Вышэйшыя і мясцовыя органы савецкай ўлады ЛітБел.
15. Другі з□езд Саветаў ССРБ (снежань 1920 г.). Прыняцце Дапаўненняў да Канстытуцыі ССРБ 1919 г.
16. Праваахоўныя органы ССРБ і прававое рэгуляванне іх дзейнасці.
17. Рыжскі мірны дагавор Польшчы з РСФСР і ССРУ 1921 г. Падзел тэрыторыі Беларусі.
18. Тэрыторыя, вышэйшыя і мясцовыя органы дзяржаўнай улады ССРБ. Узаемаадносіны РСФСР і ССРБ ў 1921–1922 гг.
19. Саюзны рабоча-сялянскі дагавор 1921 г.
20. Увядзенне ў дзеянне на тэрыторыі ССРБ заканадаўчых актаў РСФСР – Крымінальнага кодэкса 1922 г., Крымінальнага працэсуальнага кодэкса 1922 г., Кодэкса законаў аб працы 1922 г.

Тэма 7. Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў складзе Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік (1922-1939 гг.)

1. Станаўленне сістэмы савецкіх органаў ўлады ў БССР. З’езды Саветаў БССР. Заканадаўчая дзейнасць ЦВК і СНК БССР. Мясцовыя Саветы і іх выканкомы.
2. Стварэнне СССР. Саюзны дагавор 1922 г. Канстытуцыя СССР 1924 г.

3. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел. Вяртанне ў склад БССР усходніх раёнаў Беларусі ў 1924, 1926 гг. Увядзенне новага (акруговага) адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу.
4. Судовы лад БССР. Пракуратура. Народны камісарыят унутраных спраў БССР.
5. Тэндэцыі і асаблівасці ў развіцці заканадаўства Беларускай ССР. Увядзенне ў дзеянне кодэксаў і іншых нарматыўных актаў РСФСР. Уласная кадыфікацыя заканадаўства.
6. Канстытуцыя Беларускай ССР 1927 г.
7. Вышэйшыя і мясцовыя органы савецкай улады ў БССР у 30-я г. Падпарадкаванне дзейнасці дзяржаўнага апарата партийным камітэтам Камуністычнай партыі.
8. Калектывізацыя сельскай гаспадаркі і яс вынікі. Дырэктывы XV з’езда УКП(б). Машынна-трактарныя станцыі і іх палітаддзелы як органы кіравання калгасамі.
9. Рэарганізацыя кіраўніцтва прамысловасцю. Пяцігадовыя планы развіцця эканомікі.
10. Фарміраванне рэпрэсіўнага дзяржаўнага апарата ў СССР. Парушэнне законнасці і палітычныя рэпрэсіі ў Беларусь.
11. Канстытуцыя СССР 1936 г. і Канстытуцыя БССР 1937 г. Змены ў сістэме савецкіх органаў улады і кіравання. Утварэнне Вярхоўнага Савета БССР і яго Прэзідыўма.
12. Увядзеннс абласнога адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу.
13. Палажэнне аб судовым ладзе СССР, саюзных і аўтаномных рэспублік ад 16 жніўня 1938 г.
14. Негатыўныя тэндэнцыі ў развіцці савецкага права. Змены ў крымінальным і крымінальна-працэсуальным заканадаўстве.

Тэма 8. Заходнебеларускія землі ў складзе Польскай Рэспублікі. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР (1921-1941 гг.).

1. Заходняя Беларусь у складзе Польскай дзяржавы (ІІ Рэчы Паспалітай).
2. Дзяржаўны і грамадскі лад Польшчы. Дзейнасць вышэйшых і мясцовых органаў дзяржаўнай улады Польшчы адносна Заходняй Беларусі.
3. Дзейнасць прадстаўнікоў беларускага народа ў Сойме і Сенаце ІІ Рэчы Паспалітай. Беларускі пасольскі клуб.
4. Дзяржаўны пераварот 12–13 мая 1926 г. і ўсталяванне рэжыму «санацыі».
5. Права ІІ-й Рэчы Паспалітай. Канстытуцыі Рэчы Паспалітай 1921, 1935 гг. Тэндэнцыі ў развіцці заканадаўства (крымінальнага, грамадзянскага і інш.).
6. Прававое становішча насельніцтва Заходняй Беларусі. Нацыянальна-вызваленчая барацьба беларускага народа Заходняй Беларусі ў 20-30-я гг.

7. Міжнародныя адносіны СССР напярэдадні другой сусветнай вайны. Спробы СССР стварыць сістэму калектыўнай бяспекі. Савецка-германскія пагадненні ў канцы 30-х гг. Дагавор паміж СССР і Германіяй 1939 г.
8. Гітлераўская агрэсія супраць Польшчы і пачатак другой сусветнай вайны ў верасні 1939 г. Уступленне Чырвонай Арміі на тэрыторыю Заходняй Беларусі.
9. Перадача Віленскага краю Літоўскай Рэспубліцы 10 кастрычн□ка 1939 г.
10. Утварэнне часовых органаў улады ў Заходняй Беларуі. Іх склад і дзейнасць. Народны (Нацыянальны) сход Заходняй Беларусі і яго рашэнні. Дэкларацыі Народнага (Нацыянальнага) сходу.
11. Прыняцце Заходняй Беларусі ў 1939 г. у склад СССР і БССР.
12. Утварэнне абласцей, раёнаў і сельсаветаў на тэрыторыі Заходняй Беларусі Фарміраванне органаў савецкай улады ў заходніх абласцях Беларускай ССР.

Тэма 9. Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў складзе Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік пад час Вялікай Айчыннай вайны (1941-1945 гг.)

1. Вераломны напад гітлераўскай Германіі на Савецкі Саюз. Ірычыны няўдач Чырвонай Арміі ў першыя месяцы вайны.
2. Утварэнне Дзяржаўнага Камітэта Абароны СССР і іншых надзвычайных савецкіх органаў на перыяд вайны. Дзяржаўныя органы БССР і іх дзейнасць у перыяд вайны.
3. Асаблівасці ў праве ваеннага перыяду. Змены ў крымінальным, крымінальна-працэсуальным, працоўным, грамадзянскім, шлюбна-сямейным заканадаўстве.
4. Нямецкі акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі.
5. Пачатак вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх акупантаў. Аперацыя «Баграціён». Асаблівасці аднаўлення і дзейнасці савецкіх органаў дзяржаўнай улады, партыйных органаў у вызваленых раёнах Беларусі.
6. Аднаўленне народнай гаспадаркі рэспублікі і яго нарматыўнае рэгуляванне.
7. Тэрытарыяльныя страты Беларускай ССР.

Тэма 10. Дзяржаўнасць і права Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў складзе Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік у другой палове 40-х – пачатку 90-х гадоў XX ст.

1. Дзейнасць органаў дзяржаўнай улады БССР у першыя пасляваеныя гады. Вярхоўны Савет БССР і Прэзідыум Вярхоўнага Савста.
2. Пераўтварэннс Савета Народных Камісараў у Савет Міністраў рэспублікі. Кампетэнцыя і накірункі дзейнасці ўрада БССР.

3. Асаблівасці дзейнасці мясцовых органаў дзяржаўнай улады і кіравання ў пасляваеінны перыяд.
4. Адбудова народнай гаспадаркі БССР. Першая пасляваенная пяцігодка развіцця народнай гаспадаркі.
5. Партыйныя камітэты УКП(б)-КПСС і іх роля ў дзяржаўным кіраванні. Дзейнасць органаў міліцыі, пракуратуры і суда.
6. Змены ў заканадаўстве СССР і БССР у другой палове 40-х - сярэдзіне
7. 50-х гг.
8. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел БССР і змены ў ім.
9. Змены ў кіраванні сельскай гаснадаркай і прамысловасцю. Утварэнне і ліквідацыя Саўнаргаса БССР.
10. Актывізацыя праватворчай дзейнасці рэспублікі. Новыя тэндэнцыі ў праве. Кадыфікацыя заканадаўства.
11. Новыя ініцыятывы СССР у сферы міжнародных адносін. Актывізацыя міжнароднай дзейнасці і пашырэнне міжнародных сувязяў БССР.
12. Змены ў дзейнасці суда, пракуратуры, праваахоўчых органаў БССР. Вышэйшыя і мясцовыя органы дзяржаўнай улады і кіравання БССР у другой палове 60-х - першай палове 80-х гадоў. Вярхоўны Савет БССР і яго Прэзідыум. Савет Міністраў БССР. Міністэрствы і камітэты.
13. Новае заканадаўства аб мясцовых Саветах і іх выканкамах.
14. Нарастание застойных з'яў у грамадска-палітычным жыцці савецкіх рэспублік з другой паловы 70-х гг.
15. Прыняцце Канстытуцыі СССР 1977 г. Канстытуцыя БССР 1978 г. Асаблівасці у развіцці права. Змены ў заканадаўстве БССР пасля прыняцця Канстытуцыі.
16. Удасканаленне судовай сістэмы БССР. Змены ў заканадаўстве і дзейнасці суда, пракуратуры, праваахоўчых органах БССР.
17. Пачатак рэфармавання і дэмакратызацыі грамадскіх адносін у СССР. Змены ў заканадаўстве СССР і БССР. Змены ў Канстытуцыі БССР 1978 года.
18. Дзейнасць вышэйшых органаў улады СССР і БССР у 1985-1990 гг. Вярхоўны Савет БССР. Яго камісіі. Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР. Савет Міністраў БССР.
19. Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце БССР 1990 г.

Тэма 11. Дзяржаўнасць і права сувярэннай Рэспублікі Беларусь (1991 – пачатак XXI ст.)

1. Наданне Дэкларацыі Вярхоўнага Савета БССР аб дзяржаўным суверэнітэце БССР статусу Канстытуцыйнага закона (25 жніўня 1991 г.), абвяшчэнне незалежнасці БССР.
2. Дэнансацыя Саюзнага дагавора 1922 г. аб ўтварэнні СССР. Стварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў (СНД). Міжнароднае прызнанне суверэннай Рэспублікі Беларусь.

3. Станаўленне суверэннай сістэмы органаў дзяржаўнай улады і мясцовага самакіравання ў Рэспубліцы Беларусь. Судова-прававая рэформа ў Рэспубліцы Беларусь.
4. Узнікненне новых палітычных партый у Рэспубліцы Беларусь.
5. Змены ў сістэме органаў улады. Развіццё заканадаўства.
6. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь і яго паўнамоцтвы. Усебеларускі народны сход
7. Нацыянальны сход Рэспублікі Беларусь.
8. Канстытуцыйны суд: стварэнне і дзейнасць.
9. Пракуратура Рэспублікі Беларусь.
10. Новыя тэндэнцыі ў міжнародных адносінах.
11. Прыняцце новых кодэксаў Рэспублікі Беларусь.

Асноўная літаратура па ўсіх тэмах:

Доўнар, Т.І. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: падручнік для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасцях "Правазнаўства", "Паліталогія", "Эканамічнае права", "Міжнароднае права" / Т. І. Доўнар. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2014. - 415 с.

Лапановіч, С.Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : вучэбна-метадычны дапаможнік / С.Ф. Лапановіч ; Акад . М-ва ўнутр. спраў Рэсп. Беларусь. – 2-е выд., дап. і перапр. – Мінск : Акадэмія МУС, 2025. – 300, [2] с.

Юхо, Я.А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: Вучэб. дапам.: У 2 ч. / Я.А. Юхо. – Мінск: РІВШ БДУ, 2000–2003. – 2000. – Ч. 1. – 349 с. ; 2003. – Ч. 2. – 274, [1] с.

Вішнеўскі, А.Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: Вучэб. дапам. для студэнтаў юрыд. і гіст. спецыяльнасцей ВНУ. / А.Ф. Вішнеўскі. – 1-е выд. – Мн.: ВП «Экаперспектыва», 2000. – 319 с.; 2-е выд. – Мінск: Акад. МУС Рэсп. Беларусь, 2003. – 313, [1] с.

Аргучинцев, Г.К. История государства и права Беларуси: учебное пособие для студентов специальности «Правоведение» / Г.К. Аргучинцев. – Минск: Амалфея, 2014. – 379 с.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 1**

Матэрыялы II навуковай канферэнцыі Беларускага Гістарычнага Таварыства «Праблемы перыядызацыі гісторыі Беларусі» (Магілёў, 23–25 ліст. 2001 г.); Матэрыялы IV навуковай канферэнцыі Беларускага Гістарычнага Таварыства «Беларуская гістарыяграфія часоў БССР» (Мінск, 31 мая – 1 чэрв. 2004 г.) // Гістарычны альманах (Навуковы гістарычны і краязнаўчы часопіс). – 2002. – Том 7;. 2004. – Том 10.

Юхо, И. История юридической науки Беларуси / И. Юхо, С. Сокол. – Минск : Белорусский негосударственный институт правоведения, 2000. – 95 с.

Юхо, Я.А. Гістарыяграфія гісторыі дзяржавы і права феадальнай Беларусі: у 2 ч. / Я. Юхо; Нац. акад. навук Беларусі ; Ін-т філас. і права, Бел. дзярж. ін-т правазнаўства. – Мінск: [б.в.], 1999–2003. – 101 с. (Серыя: «Гісторыя Бацькаўшчыны»).

- **Дадатковая літаратура да тэмы 2**

Ермаловіч М. Старажытная Беларусь: полацкі і новагародскі перыяды / Мікола Ермаловіч. - Мінск : Мастацкая літаратура, 1990. - 365, [1] с.

Пьянков, А. П. Происхождение общественного и государственного строя Древней Руси / А. П. Пьянков. – Минск: БГУ, 1980. – 208 с.

Свердлов, М.Б. От Закона Русского к Русской Правде / М. Б. Свердлов. – Москва : Юрид. лит., 1988. – 174,[2] с. : ил.;

Щапов, Я.Н. Государство и церковь Древней Руси, X–XIII вв. / Я. Н. Щапов; АН СССР, Ин-т истории СССР. – М. : Наука, 1989. – 228,[3] с. : ил.

Штыхаў, Г.В. Старажытныя дзяржавы на тэрыторыі Беларусі / Г.В.Штыхаў. – 2-е выд., выпраўленае. Мінск : Права і эканоміка, 2002. – 89, [4] с.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 3**

Доўнар, Т.І. Развіццё асноўных інстытутаў грамадзянскага і крымінальнага права Беларусі ў XV–XVI стст. / Т.І. Доўнар ; ЕГУ. – Мінск: «Пропилеи», 2000. – 224 с. (Humanities. Исследования в области гуманитарных наук).

Краўцэвіч, А.К. Стварэнне Вялікага княства Літоўскага / А.К.Краўцэвіч. – Мінск : Бел. навука, 1998. – 206, [2] с.; 3-е выд. – Беласток : Вышэйшая Школа Публічнай Адміністрацыі, 2008. – 196 с.

Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно / М.К.Любавский. - Санкт-Петербург : Наука, 2004. - 310, [1] с.

Пачаткі Вялікага княства Літоўскага: падзеі і асобы / Вячаслаў Насевіч. - Мінск : Полымя, 1993. - 158, [2] с.

Старостина, И.П. Судебник Казимира 1468 г. // Древнейшие государства на территории СССР (19881989): Материалы и исследования – М.: Наука, 1991. – С. 170–344.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 4**

Дзербіна, Г.В. Права і сямя Беларусі эпохі Рэнесансу / Г.В. Дзербіна. – Мінск: Тэхналогія, 1997. – 175 с.

Довнар, Т.И. Уголовное право феодальной Беларуси (XV–XVI вв.): Учеб: пособие / Т.И. Довнар, В.А. Шелкопляс; М-во внутр.дел Респ. Беларусь. Акад. – Минск : Акад. МВД Респ. Беларусь, 1995. – 96, [1] с.

Мацук, А. Барацьба магнацкіх груповак у ВКЛ (1717–1763 гг.) / А. Мацук. – Мінск : Медысонт, 2010. – 640 с.

Радаман, А.А. Прынцыпы забеспячэння бяспекі дзейнасці соймікаў у праве Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага другой паловы XVI – пачатку XVII ст. / А. Радаман // Проблемы борьбы с преступностью и подготовки кадров для органов внутренних дел Республики Беларусь: сборник материалов научно-практ. конф., Минск, 28 января 2005 г. / ред. И.И. Басецкий. – Минск: Академия МВД Респ. Беларусь, 2005. – С. 136–137.

Рахуба, А. Вялікае Княства Літоўскае ў парламенцкай сістэме Рэчы Паспалітай (1569–1763 гг.) / А. Рахуба ; пер. з пол. мовы М. Раманоўскі ; навук. рэд. Г. Сагановіч. – Мінск : Медысонт, 2008. – 424 с. (Бібліятэка часопіса «Беларускі Гістарычны Агляд»).

- **Дадатковая літаратура да тэмы 5**

Інкарпарацыя: Літ. правінцыя ў падзелах Рэчы Паспалітай / Я.К.Анішчанка. - Мн. : Хурсік, 2003. - 468 [1] с.

Забаўскі, М.М. Расійская Дзяржаўная дума ў лёсах Беларусі (1906–1917 гг.) : манаграфія / М.М. Забаўскі. – Мінск : БДПУ, 2008. – 267 с.

Литвак, Б.Г. Переворот 1861 года в России: почему не реализовалась реформаторская альтернатива / Б.Г.Литвак. – М.: Политиздат, 1991. — 302 с.

Свиб, А.Ф. Государственно-правовой статус Беларуси в составе России в пореформенный период (1861–1906) : Монография / А.Ф. Свиб; Белорус. ин-т правоведения. – Минск : БИП-С, 2004. – 120 с.

Шелкопляс, В.А. Судебные органы в Беларуси : Конец XVIII – первая половина XIX вв.: Учеб. пособие / М-во внутр. дел Респ. Беларусь, Академия. – Минск : Акад. МВД Респ. Беларусь, 1997. – 63 с.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 6**

Круталевич, В.А. История Беларуси: становление национальной державности (1917–1922) / В.А. Круталевич. – Минск : Национальная академия наук Беларуси. Институт философии и права, 1999. – 388 с.; 2 изд. – Становление национальной державности (19171922 гг.) / В.А. Круталевич. – Минск: ИООО «Право и экономика», 2003. – 592 с.

Рудовіч, С. Час выбару: Праблема самавызначэння Беларусі ў 1917 годзе / С. Рудовіч. – Мінск : Тэхналогія, 2001. – 200 с.

Сідарэвіч, А. Беларуская Народная Рэспубліка / Сідарэвіч, А. // Энцыклапедыя гістрыі Беларусі : энцыкл. давед.: у 6 т. – Мінск: БелЭн, 1993. – Т.1. – С. 384–390.

Траццяк, С.А. Брэсцкі мір і грамадска-палітычныя працэсы ў Беларусі (лістапад 1917 — студзень 1919 г.) / С.А. Траццяк ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут гісторыі. – Мінск : Беларуская навука, 2009. – 206, [2] с.

Широков А. Т. ЦИК Белорусской ССР в 1919-1936 гг. / А.Т. Широков. - Мн. : Наука и техника, 1979. - 156, [2] с.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 7**

Вішнеўскі, А.Ф. Асаблівасці палітыка-прававога рэжыму савецкай дзяржавы і яго вытокі (1917–1953 гг.) / А.Ф. Вішнеўскі. – Мінск: Тэсей, 2006. – 328 с.

Ігнаценка, І. Кастрычніцкая рэвалюцыя на Беларусі: Асаблівасці і вынікі / І. Ігнаценка – Мн., 1995. -269 с.

Касцюк, М. Бальшавіцкая сістэма ўлады на Беларусі / М. Касцюк. – Мінск : ВП «Экаперспектыва», 2000. – 307 с.

Маргунский, С.П. Государственное строительство БССР в годы восстановления народного хозяйства (1921-1925) / С.П. Маргунский. – Минск: Наука и техника, 1966. – 286 с.

Слободчиков, Н.А. Совет Народных Комиссаров БССР в 1920–1936 гг.: Правовые вопросы организации и деятельности / Н.А. Слободчиков. – Минск: Наука и техника, 1977. – 166 с.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 8**

Ладысеў, У.Ф. Паміж Усходам і Захадам: Станаўленне дзяржаўнасці і тэрытарыяльнай цэласнасці Беларусі (1917–1939 гг.) / У.Ф. Ладысеў, П.І. Брыгадзін. – Мінск : БДУ, 2003. – 307 с.

Назаўсёды разам: гісторыя нацыянальна-дзяржаўнага станаўлення Беларусі: да 65-годдзя ўз'яднання Заход. Беларусі з БССР: матэрыялы Рэсп. навук.-тэарэт. канф., Мінск, 28 верас. 2004 г. / рэдкал.: А.А.Каваленя (гал. рэд.) і інш., 2004. . - Мн.: БДПУ - 198 с.

Палуян, У.А. Беларуская сялянска-рабочая Грамада / У.А. Палуян. – Мн.: Вышэйшая школа, 1967. – 95 с.

Пашкевіч, А.В. Парламенцкія формы змагання за нацыянальныя і сацыяльныя правы беларускага народа ў міжваеннай Польшчы (1921—1930 гг.): аўтарэферат дысертацыі на суісканне вучонай ступені кандыдата гістарычных навук: 07.00.02: 12.10.2006 / Пашкевіч Аляксандр Васільевіч. - Мінск, 2006. - 21 с.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 9**

Генацыд у другой сусветнай вайне: Праблемы дослед.: У памяць ахвяр Трасцянца: Матэрыялы Міжнар. навук. канф., 25-27 крас. 2002 г., Мінск / Рэдкал.: К.І.Козак (адк. рэд.) і інш.. - Мн.: Выд. цэнтр БДУ, 2003. - 278 с.

Лемяшонак, Ул. І. Вызваленне - без грыфа "сакрэтна!" / Ул.І.Лемяшонак. - Мн. : Полымя, 1996. - 151 с.

Нюрнбергский процесс: право против войны и фашизма / Д.Гинзбургс, В.Н.Кудрявцев, Р.С.Кларк и др.. - М., 1995. - 263 с.

Партизанское движение в Беларуси и его роль в разгроме фашистских захватчиков в 1941—1944 годах : материалы Международной научно-практической конференции (Минск, 25—26 июня 2009 года) / [редколлегия: М. В. Мясникович (председатель) и др.]. - Минск : Беларуская навука, 2009. – 493 с.

Тимохович, И. В. Битва за Белоруссию,1941-1944 / Ин-т воен.истории М-ва обороны Рос.Федерации. - Мн. : Беларусь, 1994. - 254 с.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 10**

Абрамович, А.М. Правовой статус советского гражданина / А.М.Абрамович ; под ред. В.И. Шабайлова ; АН БССР, Ин-т истории и права. – Минск : Наука и техника, 1988. – 91, [2] с.

Вихарев, С.Р. Суверенитет Белорусской ССР в составе Союза ССР / Под ред. В.А.Дорогина. - Мн. : Изд-во БГУ им. В.И.Ленина, 1958. - 128 с.

Кучинский, В.А. Верховный Совет Белорусской ССР – высший орган государственной власти республики : Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук / В.А. Кучинский; Акад. наук СССР, Ин-т государства и права. – М., 1962. – 20 с.

Мартинович, И.И. История суда в БССР (1917–1960 гг.) / И.И. Мартинович. – Минск : МВССПО БССР, 1961. – 174 с.

Органы государственного управления БССР (1919-1967). – Минск : Наука и техника, 1968. – 327с.

- **Дадатковая літаратура да тэмы 11**

Божанов, В.А. Конституция Республики Беларусь : политологический анализ : Учеб.-метод. пособие / В,А. Божанов / [В авт.ред.] ; Учеб.-образоват. учреждение БГУ «Респ. ин-т высш. шк.» – Минск : РИВШ БГУ, 2001. – 66,[2] с.

Правотворческая деятельность в Республике Беларусь / Бел. ин-т гос. стр-ва и законодательства; [А.В. Матусевич, В.Н. Дубовицкий, И.Н. Лапша, П.Е. Жушма]. - Минск : ООО "Скарына", 1997. – 254 с., [9] л. схем.

Судебно-правовая реформа: концепция и пути ее реализации в Республике Беларусь: материалы республиканской научно-практической конференции (26-28 февраля 1992 г.) / под редакцией И.И.Басецкого. - Минск: Верховный Совет Республики Беларуси [и др.], 1992. - 370 с.

Чудаков, М.Ф. Конституционный процесс в Беларуси (от Привилея Казимира до Конституции Республики Беларусь) : монография / М.Ф. Чудаков; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. – Минск : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2008. – 290 с.

КУРСАВАЯ РАБОТА

Выкананне курсавой работы мае на мэце:

замацаванне, паглыбленне і пашырэнне тэарэтычных ведаў у адпаведнасці са зместам вывучаемай вучэбнай дысцыпліны; прымяненне атрыманых ведаў;

развіццё ў навучэнцаў навыкаў самастойнай творчай працы;

авалоданне метадамі сучасных навуковых даследаванняў; выпрацоўку ўмення публічнай абароны; падрыхтоўку да выканання дыпломнай работы.

Патрабаванні да курсавой работы

Курсавая работа павінна задавальняць наступным патрабаванням:

быць актуальнай і мець вобласць практычнага прымянення; грунтавацца на найноўшых тэарэтычных распрацоўках доследнага пытання, што

прадугледжвае вывучэнне нарматыўных прававых актаў, навуковых, вучэбна-метадычнай і іншай дакументацыі (далей - крыніцы) і выпрацоўку на гэтай аснове ўласнай пазіцыі; змяшчаць канкрэтныя прапановы па вырашэнню вывучаемай праблемы; адказваць патрабаванням па яе афармленні.

Структура курсавой работы:

тытульны аркуш;

заданне на выкананне курсавой работы;

змест;

пералік умоўных абазначэнняў, сімвалаў і тэрмінаў (пры неабходнасці);

увядзенне;

асноўная частка;

заключэнне;

спіс выкарыстаных крыніц;

прыкладанні (пры неабходнасці).

Рэкамендуемы аб'ём структурных элементаў курсавой працы:

ўвядзенне - да 3 лістоў;

асноўная частка (у ёй вылучаюць свае раздзелы і падраздзелы) - 15-30 лістоў;

заключэнне - да 3 лістоў;

спіс выкарыстаных крыніц - не менш за 20 крыніц.

Агульныя патрабаванні да афармлення пісьмовых работ

Пісьмовыя працы афармляюцца на стандартных лістах паперы А4 (210x297 мм) з аднаго боку. Тэкст працы друкуецца праз паўтара інтэрвалу шрыфтам Times New Roman 14 пунктаў. Памеры палёў: левае - 30 мм, правае 10 мм, верхняе, ніжняе - 20 мм. Шрыфт друку павінен быць прамым, светлага напісання, выразным, чорнага колеру, аднолькавым па ўсім аб'ёме тэксту. Дазваляецца выкарыстоўваць кампутарныя магчымасці акцэнтавання ўвагі на азначэннях, тэрмінах, тэарэмах, важных асаблівасцях, ужываючы рознае

напісанне шрыфта: курсіўнае, паўтлустае, курсіўнае паўтлустае, вылучэнне з дапамогай рамак, разрадкі, падкрэслівання і іншае.

Загалоўкі структурных частак пісьмовай працы («ЗМЕСТ», «ПЕРАЛІК УМОЎНЫХ АБАЗНАЧЭННЯЎ, СІМВАЛАЎ І ТЭРМІНАў», «УВОДЗІНЫ», «РАЗДЗЕЛ», «ЗАКЛЮЧЭННЕ», «СПРАВАК ВЫКАРЫСТАННЯ» карыстаючы паўтлусты шрыфт з памерам на 1–2 пункты больш, чым шрыфт у асноўным тэксце. Таксама друкуюць загалоўкі кіраўнікоў. Загалоўкі раздзелаў друкуюць малымі літарамі (акрамя першай вялікай) з абзацнага водступу паўтлустым шрыфтам з памерам на 1–2 пункты больш, чым у асноўным тэксце. Загалоўкі падраздзелаў друкуюць з абзацнага водступу малымі літарамі (акрамя першай вялікай) паўтлустым шрыфтам з памерам шрыфта асноўнага тэксту. Пункты, як правіла, загалоўкаў не маюць. Пры неабходнасці загаловак пункта друкуюць з абзацнага водступу паўтлустым шрыфтам з памерам шрыфта асноўнага тэксту ў падбор да тэксту.

У канцы загалоўкаў кіраўнікоў, раздзелаў і падраздзелаў кропку не ставяць. Калі загаловак складаецца з двух ці больш прапаноў, іх падзяляюць кропкай (кропкамі). Ў канцы загалоўка пункта ставяць кропку. Адлегласць паміж загалоўкам (за выключэннем загалоўка пункта) і тэкстам павінна складаць 2-3 міжрадковых інтэрвалу. Калі паміж двума загалоўкамі тэкст адсутнічае, тая адлегласць паміж імі ўсталёўваецца ў 1,5–2 міжрадковых інтэрвалу. Адлегласць паміж загалоўкам і тэкстам, пасля якога загаловак варта, можа быць больш, чым адлегласць паміж загалоўкам і тэкстам, да якога ён адносіцца.

Кожную структурную частку трэба пачынаць з новага ліста.

Нумарацыя старонак і раздзелаў, падраздзелаў, пунктаў і падпунктаў

Нумарацыя старонак, раздзелаў, падраздзелаў, пунктаў і падпунктаў даецца арабскімі лічбамі. Першай старонкай пісьмовай працы з'яўляецца тытульны ліст, які ўключаюць у агульную нумарацыю старонак. На тытульным лісце нумар старонкі не ставяць, на наступных лістах нумар прастаўляюць у цэнтры ніжняй часткі ліста без кропкі ў канцы. Нумарацыя частак, раздзелаў, падраздзелаў, пунктаў, малюнкаў, табліц, формул, ураўненняў даецца арабскімі лічбамі без знака «№». Нумар кіраўніка ставяць пасля слова 'Кіраўнік'. Структурныя часткі «ЗМОВА», «Пералік умоўных абазначэнняў, сімвалаў і тэрмінаў», «УВОДЗІНЫ», «ЗАКЛЮЧЭННЕ», «СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ» не маюць нумароў. Раздзелы нумаруюць у межах кожнага раздзела. Нумар раздзела складаецца з нумара главы і парадкавага нумара раздзела, падзеленых кропкай, напрыклад: «2.3» (трэці раздзел другога раздзела). Падраздзелы нумаруюць у межах кожнага раздзела. Нумар падраздзела складаецца з парадкавых нумароў кіраўніка, раздзела, падраздзела, падзеленых кропкамі, напрыклад: «1.3.2» (другі падраздзел трэцяга раздзела першага раздзела). Пункты нумаруюць арабскімі лічбамі ў межах кожнага падраздзела. Нумар пункта складаецца з парадкавых нумароў кіраўніка, раздзела, падраздзела, пункта, падзеленых кропкамі,

напрыклад: “4.1.3.2” (другі пункт трэцяга падраздзела першага раздзела чацвёртай главы). У канцы нумарацыі частак, раздзелаў, падраздзелаў, пунктаў, а таксама іх загалоўкаў кропку не ставяць.

Ілюстрацыі

Ілюстрацыі (фатаграфіі, малюнкі, чарцяжы, схемы, графікі, карты) размяшчаюцца ў пісьмовай працы непасрэдна на старонцы з тэкстам пасля абзаца, у якім яны згадваюцца ўпершыню, ці асобна на наступнай старонцы. Ілюстрацыі, якія размешчаны на асобных лістах, павінны ўключацца ў агульную нумарацыю старонак. Ілюстрацыі і табліцы абазначаюць адпаведна словамі «малюнак» і «табліца» і нумаруюць паслядоўна ў межах кожнага раздзела. На ўсе табліцы і ілюстрацыі павінны быць спасылкі ў тэксце пісьмовай працы. Словы 'малюнак', 'табліца' ў подпісах да малюнка, табліцы і ў спасылках на іх не скарачаюць. Слова 'Малюнак', яго нумар і найменне ілюстрацыі друкуюць паўтлустым шрыфтам, прычым слова 'Малюнак', яго нумар, а таксама тлумачальныя даныя да яго - паменшаным на 1-2 пункты памерам шрыфта. Нумар ілюстрацыі павінен складацца з нумара часткі і парадкавага нумара ілюстрацыі, падзеленых кропкай. Нумар ілюстрацыі, яе назоў і якія тлумачаць подпісы змяшчаюць паслядоўна пад ілюстрацыяй. У канцы назвы ілюстрацыі ўказваецца спасылка на крыніцу. Паміж нумарам і назвай ілюстрацыі кропка не ставіцца. Ілюстрацыя павінна размяшчацца пасля першай згадкі. Ілюстрацыі павінны быць размешчаны так, каб іх было зручна разглядаць без павароту працы ці з паваротам па гадзіннікавай стрэлцы. Якасць ілюстрацыі павінна забяспечваць іх дакладнае ўзнаўленне. Фатаграфіі памерам менш А4 павінны быць налеплены на стандартныя лісты белай паперы.

Табліцы

Лічбавы матэрыял пісьмовай працы афармляюць у выглядзе табліц. Кожная табліца павінна мець кароткі загаловак, які складаецца са слова «Табліца», яе парадкавага нумара і назвы, аддзеленага ад нумара знакам працяжнік. Загаловак варта змяшчаць над табліцай злева, без абзацнага водступу.

Пры афармленні табліц неабходна кіравацца наступнымі правіламі: дапускаецца прымяняць у табліцы шрыфт на 1–2 пункты меншы, чым у тэксце пісьмовай работы; не трэба ўключаць у табліцу графу «Нумар па парадку». Пры неабходнасці нумарацыі паказчыкаў, уключаных у табліцу, парадкавыя нумары паказваюць у бакавіку табліцы непасрэдна перад іх найменнем; табліцу з вялікай колькасцю радкоў дапускаецца пераносіць на наступны ліст. Пры пераносе часткі табліцы на іншы ліст яе загаловак паказваюць адзін раз над першай часткай, злева над іншымі часткамі пішуць слова “Працяг”. Загаловак табліцы змяшчаюць толькі над першай часткай табліцы, а над астатнімі пішуць «Працяг табліцы» або «Заканчэнне табліцы» з указаннем яе нумара; табліцу з невялікай колькасцю граф дапушчаецца дзяліць на часткі і змяшчаць адну частку побач з іншай на адной старонцы, адлучаючы іх сябар ад сябра падвойнай лініяй і паўтараючы ў кожнай частцы

галоўку табліцы. Пры вялікім памеры галоўкі дапушчаецца не паўтараць яе ў другой і наступных частках, замяняючы яе адпаведнымі нумарамі граф. Пры гэтым графы нумаруюць арабскімі лічбамі; калі паўтаральны ў розных радках графы табліцы тэкст складаецца з аднаго словы, то яго пасля першага напісання дапускаецца замяняць двукоссі; калі з двух ці больш слоў, то яго замяняюць словамі 'Тое ж' пры першым паўторы, а далей - двукоссі. Ставіць двукоссі замест паўтаральных лічбаў, марак, знакаў, матэматычных, фізічных і хімічных сімвалаў не дапускаецца. Калі лічбавыя ці іншыя дадзеныя ў якім-небудзь радку табліцы не прыводзяць, то ў ёй ставяць прочырк; загалоўкі граф і радкоў варта пісаць з вялікай літары ў адзіным ліку, а падзагалоўкі граф - з малой, калі яны складаюць адну прапанову з загалоўкам, і з вялікай, калі яны маюць самастойнае значэнне. Дапускаецца нумараваць графы арабскімі лічбамі, калі неабходна даваць спасылкі на іх па тэксце дысертацыі; загалоўкі граф, як правіла, запісваюць паралельна радкам табліцы. Пры неабходнасці дапускаецца размяшчаць загалоўкі граф паралельна графам табліцы.

Нататкі

Пры неабходнасці трэба даваць тлумачэнні або даведачныя даныя да зместу ілюстрацыі (табліцы) або да тэксту непасрэдна ў выглядзе заўваг, якія прыводзяць непасрэдна пад імі. Калі нататка адна, то пасля слова «Нататка», напісанага з абзацнага водступу, ставіцца працяжнік і з вялікай літары выкладаецца нататка. У выпадку некалькіх нататак кожнае з іх друкуецца з новага радка з абзацнага водступу і нумаруецца арабскімі лічбамі.

Спасылкі

Аўтар пісьмовай працы павінен даваць спасылкі на выкарыстоўваныя крыніцы, звесткі і матэрыялы. Калі адзін і той жа матэрыял перавыдаецца неаднаразова, то пераважней спасылацца на апошнія выданні.

Спасылкі ў тэксце на крыніцы павінны ажыццяўляцца шляхам прывядзення нумара па спісе выкарыстаных крыніц. Пры выкарыстанні звестак, матэрыялаў з манаграфій, аглядных артыкулаў, іншых крыніц з вялікай колькасцю старонак, ілюстрацый, табліц, формул неабходна напісаць нумары крыніцы, старонкі, ілюстрацыі, табліцы, формулы, на якія даецца спасылка. Спасылка заключаецца ў квадратныя дужкі. Напрыклад: [14, с. 26] (тут 14 - нумар крыніцы ў спісе, 26 - нумар старонкі). [14, с. 26, табл. 2] (тут 14 - нумар крыніцы ў спісе, 26 - нумар старонкі, 2 - нумар табліцы). Спасылкі на ілюстрацыі ў рабоце называюцца парадкавым нумарам ілюстрацыі, напрыклад; 'На малюнак 1.2 ...' або '(малюнак 1.2)'. Спасылкі на дадатак паказваюць парадкавым нумарам дадатку, напрыклад: «(Дадатак А)». На ўсе табліцы працы павінны быць спасылкі ў тэксце.

Спіс выкарыстаных крыніц

Крыніцы варта размяшчаць адным з наступных спосабаў: у парадку з'яўлення спасылак у тэксце працы; у алфавітным парадку прозвішчаў першых аўтараў або загалоўкаў. Прыклад афармлення звестак аб крыніцах афармляецца ў адпаведнасці з Інструкцыяй аб парадку афармлення

кваліфікацыйнай навуковай работы (дысертацыі) на суісканне вучоных ступеняў кандыдата і доктара навук, аўтарэферата і публікацый па тэме дысертацыі.

Прыкладанні

Прыкладанні афармляюць як працяг працы на наступных старонках, размяшчаючы іх у парадку з'яўлення спасылак у тэксце. Старонкі прыкладанняў нумаруюцца. Кожнае прыкладанне варта пачынаць з новай старонкі з указаннем у правым верхнім куце слова 'ДАДАТАК', надрукаванага вялікімі літарамі. Прыкладанне павінна мець змястоўны загаловак. Прыкладанні абазначаюць загалоўнымі літарамі рускага алфавіту, пачынальна з А (за выключэннем літар Ё, З, Й, О, Ч, Ь, Ы, Ь), напрыклад: «ДАДАТАК А», «ДАДАТАК Б», «ДАДАТАК У». Дапускаецца абазначаць дадаткі літарамі лацінскага алфавіту, за выключэннем літар I і O.

Скарачэнні

У рабоце дапускаюцца агульнапрызнаныя скарачэнні і абрэвіятуры, устаноўленыя правіламі арфаграфіі і адпаведнымі нарматыўнымі дакументамі, напрыклад: с.– старонка; г. - год; гг. - гады; мін. - мінімальны; макс. - максімальны; АБС. - абсалютны; отн. - адносны; г.зн. - гэта значыць; г.д. - гэтак далей; да т.п. - таму падобнае; інш - іншыя; інш - іншае; гл. - глядзі; канд. - кандыдат; дац. - дацэнт; праф. - прафесар; інш – доктар; экз. - экзэмпляр; заўв. - нататка; п. - пункт; разд. – раздзел; зб. - зборнік; вып. - выпуск; выд. – выданне; б.г. - без года; склад. - складальнік; Спб. - Санкт Пецярбург. У тэксце работы не дапускаецца: прымяняць адвольныя словаўтварэнні; прымяняць скарачэнні слоў, акрамя ўстаноўленых правіламі арфаграфіі, стандартамі; прымяняць матэматычныя знакі <, >, =, %, № і інш. без лікавых значэнняў. Калі ў працы ўжываецца адмысловая сістэма скарачэнняў слоў і найменняў, то яна павінна мець пералік прапанаваных аўтарам скарачэнняў, які змяшчаецца пасля зместу. Тэкст пераліку скарачэнняў размяшчаюць слупком. Злева ў алфавітным парадку прыводзяцца скарачэнні, умоўныя абазначэнні, сімвалы, адзінкі і тэрміны, справа – іх дэталёвая расшыфроўка.

ПРЫКЛАДНЫЯ КРЫТЭРЫ АДЗНАКІ АБАРОНЫ КУРСАВОЙ ПРАЦЫ

Адзнака "дзесяць" балаў:

аўтар курсавой працы дэманструе яснае разуменне тэарэтычнай сутнасці доследнай праблемы; выкананне курсавой работы ажыццяўляецца ў строгай адпаведнасці з тэмай, аб'ектам, прадметам, мэтай і задачамі, выбранымі метадамі даследавання;

праца носіць аналітычны характар;

курсавая праца выяўляе ўменне навучэнца працаваць з навуковымі крыніцамі, крытычна аналізаваць іх вынікі, свабодна арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і напрамках па тэме даследавання;

у тэксце прадстаўлены спасылкі на найноўшыя навуковыя

даследаванні, вынікі якіх творча выкарыстоўваюцца ў курсавой рабоце;

заключныя вывады па курсавой рабоце з'яўляюцца дакладнымі і абгрунтаваны праведзеным у рабоце аналізам матэрыялу;

тэкст курсавой працы, спіс выкарыстаных крыніц, дадаткі аформлены ў адпаведнасці з патрабаваннямі;

даклад на абароне курсавой працы адрозніваецца лагічнасцю, паслядоўнасцю і пераканаўчасцю, уключае аргументаванае абгрунтаванне выбраных метадаў даследавання, дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі;

адказы на дадатковыя пытанні грунтоўныя і сведчаць аб навуковай кампетэнтнасці навучэнца ў доследнай праблеме і яго шырокай эрудыцыі.

Адзнака "дзевяць" балаў:

аўтар курсавой працы дэманструе разуменне тэарэтычнай сутнасці доследнай праблемы;

выкананне курсавой работы ажыццяўляецца ў строгай адпаведнасці з тэмай, аб'ектам, прадметам, мэтай і задачамі, выбранымі метадамі даследаванні;

курсавая праца выяўляе ўменне навучэнца працаваць з навуковымі крыніцамі, крытычна аналізаваць іх вынікі, арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і напрамках па тэме даследавання;

праца носіць аналітычны характар;

заключныя вывады па курсавой рабоце з'яўляюцца дакладнымі і абгрунтаваны праведзеным у рабоце аналізам матэрыялу;

у тэксце прадстаўлены спасылкі на найноўшыя навуковыя даследаванні, вынікі якіх выкарыстоўваюцца ў курсавой рабоце;

тэкст курсавой працы, спіс выкарыстаных крыніц, дадаткі аформлены ў адпаведнасці з патрабаваннямі;

даклад на абароне курсавой працы адрозніваецца лагічнасцю, паслядоўнасцю і пераканаўчасцю, уключае аргументаванае абгрунтаванне выбраных метадаў даследавання, дарэчнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі;

адказы на дадатковыя пытанні грунтоўныя і сведчаць аб навуковай кампетэнтнасці навучэнца ў доследнай праблеме.

Адзнака "восем" балаў:

аўтар курсавой працы дэманструе разуменне тэарэтычнай сутнасці доследнай праблемы;

выкананне курсавой работы ажыццяўляецца ў строгай адпаведнасці з тэмай, аб'ектам, прадметам, мэтай і задачамі, выбранымі метадамі даследавання;

праца носіць аналітычны характар;

у тэксце прадстаўлены спасылкі на навуковыя даследаванні, вынікі якіх выкарыстоўваюцца ў курсавой рабоце;

курсавая праца выяўляе ўменне навучэнца працаваць з навуковымі крыніцамі, крытычна аналізаваць іх вынікі, арыентавацца ў тэорыях,

канцэпцыях і напрамках па тэме даследавання;

заключныя вывады па курсавой рабоце з'яўляюцца дакладнымі і абгрунтаваны праведзеным у рабоце аналізам матэрыялу;

тэкст курсавой працы, спіс выкарыстаных крыніц, дадаткі аформлены ў адпаведнасці з патрабаваннямі;

даклад на абароне курсавой працы адрозніваецца лагічнасцю, паслядоўнасцю і пераканаўчасцю, уключае аргументаванае абгрунтаванне выбраных метадаў даследавання, дарэчнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі;

навучэнец у асноўным правільна і пераканаўча адказвае на дадатковыя пытанні.

Адзнака "сем" балаў:

аўтар курсавой працы ў асноўным дэманструе разуменне тэарэтычнай сутнасці доследнай праблемы;

выкананне курсавой работы ажыццяўляецца ў асноўным у адпаведнасці з тэмай, аб'ектам, прадметам, мэтай і задачамі, выбранымі метадамі даследавання;

праца ў цэлым носіць апісальны характар;

заключныя вывады па курсавой рабоце з'яўляюцца дакладнымі і абгрунтаваны праведзеным у рабоце аналізам матэрыялу;

тэкст курсавой працы, спіс выкарыстаных крыніц, дадаткі аформлены ў адпаведнасці з патрабаваннямі, якія прад'яўляюцца з нязначнымі недахопамі;

даклад на абароне курсавой працы адрозніваецца лагічнасцю і пераканаўчасцю, уключае абгрунтаванне выбраных метадаў даследавання;

навучэнец у асноўным правільна і пераканаўча адказвае на дадатковыя пытанні, недастаткова выкарыстоўваючы навуковы катэгарыяльны апарат.

Адзнака "шэсць" балаў:

аўтар курсавой працы ў цэлым разумее тэарэтычную сутнасць доследнай праблемы;

выкананне курсавой работы ажыццяўляецца ў асноўным у адпаведнасці з тэмай, аб'ектам, прадметам, мэтай і задачамі, выбранымі метадамі даследавання;

курсавая праца носіць апісальны характар;

спіс выкарыстаных крыніц адрозніваецца дастатковай паўнатой, бібліяграфічны агляд сведчыць у цэлым аб неабходнай прапрацаванасці літаратуры па праблеме курсавой працы;

заключныя высновы па курсавой працы з'яўляюцца ў цэлым дакладнымі, але недастаткова абгрунтаваны;

тэкст курсавой працы, спіс выкарыстаных крыніц, дадаткі аформлены ў цэлым у адпаведнасці з патрабаваннямі, якія прад'яўляюцца з нязначнымі недахопамі;

даклад на абароне курсавой працы ў цэлым лагічны і пераканаўчы;

які навучаецца ў асноўным правільна адказвае на дадатковыя пытанні, але некарэктна выкарыстоўвае навуковы катэгарыяльны апарат.

Адзнака “пяць” балаў:

аўтар курсавой працы недастаткова разумее тэарэтычную сутнасць доследнай праблемы;

у курсавой працы існуюць разыходжанні тэмы з аб'ектам, прадметам, мэтай і задачамі, выбранай метадалогіяй;

аўтар не прытрымліваецца выбранымі метадамі даследавання;

курсавая праца носіць рэфератыўны характар;

спіс выкарыстаных крыніц нядосыць поўны, (альбо ўключае спасылкі на крыніцы без згадвання ў курсавой працы);

заключныя высновы па курсавой працы з'яўляюцца ў цэлым дакладнымі, але не абгрунтаваны;

тэкст курсавой працы, спіс выкарыстаных крыніц, дадаткі маюць некаторыя адступленні ад патрабаванняў;

даклад на абароне курсавой працы ў цэлым паслядоўны, але змяшчае лагічныя недахопы;

навучэнец адчувае цяжкасці пры адказах на дадатковыя пытанні, некарэктна выкарыстоўвае навуковы катэгарыяльны апарат.

Адзнака “чатыры” балы:

аўтар курсавой працы выяўляе павярхоўную дасведчанасць па тэме сваёй курсавой працы;

выкананне курсавой працы ажыццяўляецца не ў адпаведнасці з выбранымі метадамі даследавання;

курсавая работа носіць рэфератыўны характар;

спіс выкарыстаных крыніц нядосыць поўны, (альбо ўключае спасылкі на крыніцы без згадвання ў курсавой працы);

заключныя вывады па курсавой рабоце з'яўляюцца неабгрунтаванымі;

тэкст курсавой працы, спіс выкарыстаных крыніц, дадаткі маюць некаторыя адступленні ад патрабаванняў;

даклад на абароне курсавой працы складаецца з набору асобных тэзісаў, які не адрозніваецца паслядоўнасцю;

навучэнец адчувае значныя цяжкасці пры адказах на дадатковыя пытанні, альбо адмаўляецца ад адказу на іх.

Адзнакі “тры”, “два” балы:

неадпаведнасць працы агульным патрабаванням,

парушэнне парадку падрыхтоўкі, правіл і структурнага афармлення працы;

прадастаўленне асобных разрозненых фрагментаў тэксту, чарнавых накідаў працы, якія не складваюцца ў скончаны тэкст курсавой працы;

няўменне выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію;

выяўленне камісіяй несамастойнасці выканання курсавой працы (плагіяту).

Адзнака “адзін” бал:

адмова ад адказу, нез'яўленне на атэстацыю без уважлівай прычыны, непрадастаўленне курсавой працы навуковаму кіраўніку ва ўстаноўленыя

тэрміны.

Адзнакі “тры” – “адзін"” з'яўляюцца нездавальняючымі, іх атрыманне азначае акадэмічную непаспяховасць навучэнца.

Пры неабходнасці навучэнцы маюць права звяртацца да прафесарска-выкладчыцкага саставу кафедры за індывідуальнымі кансультацыямі на кафедру тэорыі і гісторыі дзяржавы і права (кабінеты № 105 і 104 корпуса Акадэміі па адрасу пр. Незалежнасці, 41А).

Тэлефоны кафедры: 289-22-80; 289-21-66